

ПРОФ. АНАСТАС ГЕРДЖИКОВ, РЕКТОР НА СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“:

ТРЯБВА ДА СЕ НАМАЛИ ДВОЙНО ПРИЕМЪТ НА СТУДЕНТИ

Общ държавен изпит за всички специалности ще гарантира качеството на кандидатите за държавна служба и за регулираните професии

Интервюто взе **Иглика Горанова**

53-годишният Анастас Герджиков е ректор на Алма матер от ноември миналата година. Доктор на филологическите науки, професор по римска литература. През 1990 г. завършва Хумболтовия университет в Берлин, а от следващата година започва да преподава в Софийския университет. През 2001 г. защитава докторат по римска литература. Има специализации в Германия и Австрия. От 2008 г. е професор по антична и средновековна литература в СУ. От 2010 г. е зам.-ректор. Просветен зам.-министър е в кабинета „Саксбургготски“ през 2001 – 2003 г. През 2008 – 2009 г. е управител на фонд „Научни изследвания“.

– Проф. Герджиков, успяхте ли да попълните незапълнените места в Университета?

– Имаме незапълнени места, както всяка година. По-скоро ни притеснява това, че в национален мащаб за последните 20 години студентите са намалели двойно спрямо 90-те години заради демографската криза. Същевременно в почти всички университети има разкрити нови и неприсъщи специалности и този намалел брой деца се разпределя между многото висши училища. Пътят е очевиден – трябва да се намалят специалностите там, където не са достатъчно качествени, и държавата прави точно това в момента.

– Как си обяснявате наплива към специалността психология, която е за поредна година най-желана?

– Трудно ми е да отговоря защо тази специалност е най-желана. Преди три години бях против идеята МОН да прави прогноза за развитието на пазара на труда, защото смятам, че Министерството на образованието, както и Министерството на труда и социалната политика, имат ограничен ресурс да се справят с такава задача. А и никой не е в състояние да направи дългосрочна прогноза за това, какво ще бъде търсено на пазара на труда след 20 години. В момента най-търсените специалисти в света са в области, които не са съществували преди 20 години. В същото време наблюдавам как от 20 години насам на първо място по търсене се редуват различни специалности. Понякога са свързани с компютри и информационни технологии, понякога с психология, понякога с право, а понякога с биотехнологии. Родителите и кандидат-студентите се ориентират най-добре кое ще бъде търсено в близките години.

– Какви са ви впечатленията от подготовката на кандидат-студентите? Какво е нивото им?

– Не е добро. Не съм специалист в сферата на средното образование, не мога да кажа дали проблемът е там, но със сигурност мога да кажа, че това се дължи на погрешната политическа държавата да стимулира университетите да приемат целият випуск, а преди 20 години приемахме 20% от абитуриентите. Това е проблем в национален мащаб. Очевидно е, че когато приемаме всички, а не най-добрите 20%, които завършват, попадаме на хора, които нямат качества или пък не се стараят. Тази политика понижава качеството още на входа и от там нататък е трудно да компенсираме.

– Пътят какъв е – да се намали броят на висшите училища, или приемът на студенти?

Пътят е да се намали приемът. Според мен постепенно трябва да се стигне до двойно намаление на приема на студенти. Демографският проблем ни тласка нататък. МОН разбира това и за първа година броят на местата в университетите беше намален. И не мисля, че пътят е в намаляване броя на университетите. Броят им беше такъв и преди 20 години, с малки разлики, и тогава нямаше никакъв проблем. Проблемът се получи не от нарастването на университетите с 2 – 3, а от това, че разрешихме на всички университети да имат всички специалности. Така те загубиха профила си.

– Софийският университет е единственият български университет, който попада в престижни класации, а същевременно приема хора с тройки. Смятате ли да промените това положение?

– С досегашната система на финансиране нямаше как университетите да избегнат този проблем. Той е причинен, както вече казах, от факта, че има една и съща специалност в много университети. Рейтинговата система, в която ние сме първи във всички направления, в които предлагаме обучение, показва, че в много от университетите новоразкритите специалности не са качествени, и затова проблемът трябва да се реши на национално ниво. В последните години това се отрази в поредица от документи, а тази година държавата за първи път ограничи приема в специалностите с по-ниско качество. Не може да има стратегия за справяне с този проблем на отделен университет. Стратегията за висшето образование, която беше приета преди три години, показва правилната посока.

– Да очакваме ли, че с промените в за-

кона ще се реши проблемът със свърхпроизводството на юристи и икономисти?

– Да, с ограничения прием ще се реши проблемът. И правото не е най-драстичният пример. При нас за радост не се налага да правим компромиси с такива специалности като икономика и публична администрация, но има над 30 университета, които преподават тези специалности и където се приемат кандидати, които са получили много ниски оценки.

– Общ държавен изпит за правото ще повиши ли качеството на юристите, които излизат на пазара?

– При цялата ми скромност идеята да има общ държавен изпит за всички специалности е моя. В правото имат такива изпити. Но смятам, че това трябва да се случи с всички специалности. Трябва да има изпит, който наистина да е държавен, защото сега на практика изпитът, с който завършват студентите, е университетски, а не държавен. Би могло да се мисли в посока такъв държавен изпит да се въведе за всички направления, а не само за регулираните специалности като право, архитектура, медицина. Такъв изпит може да не е задължителен за всички, а само за тези, които искат да работят в държавната администрация или в някоя регулирана професия. Иначе пак казвам, че правото не е най-забележителен пример, но той ни прави впечатление, защото е важна и регулирана професия, а всъщност проблемът е много по-масов. Дадох пример с икономиката – всички частни университети, с изключение на един, бяха съсредоточени в областите икономика и администрация

Известно е, че заплащането при нас е ниско. До такава степен е неатраktivно, че в някои специалности не успяваме да привлечем нови хора

и управление. Повечето държавни университети също ги предлагат. Така се стигна до момента, в който 40% от завършващите са от тези направления.

– Идеята ви за общ изпит среща ли подкрепа и кога смятате, че може да се въведе?

– Тази идея е обсъждана много пъти, тя не е само в прерогативите на МОН, а и на държавната администрация, и на отделните регулирани професии. В Министерството на правосъдието се обсъждат промени, свързани с правото. Но МОН и парламентът направиха други важни неща с приемането на стратегията и на Закона за висшето образование. За първи път правим революционна реформа и тя ще ни се отрази положително. Казвам го, защото досега липсата на реформи ни се отразяваше много зле. Поради несправедливото разпределение на субсидията някои малко на брой направления натрупаха голямо количество спестени средства, докато в повечето университети огромният брой професионални направления акумулираха недостиг. Така че случаи като Търновския университет, който натрупа дългове, не са изключение. Почти всички университети са със задължения, с изключение на четири-пет, които са на плюс. Това е резултат на несправедливата система на субсидиране. Съввеждането на реформите ще постигнем стимулиране на най-добрите, същевременно ще бъдат стимулирани и тези, които не са толкова добри, за да подобрят качеството и да получат финансиране. Много ректори досега казваха: „Ако финансирате според броя на студентите, защо трябва да се боря за високо качество?“. С тази система това ще се промени.

– Как ще се отрази новият модел на финансиране на привличане на преподаватели в Софийския университет?

– Известно е, че заплащането при нас е ниско. До такава степен е неатраktivно, че в някои специалности не успяваме да привлечем нови хора. Типичен пример са информатиката и компютърните технологии – области, в които фирмите предлагат в пъти по-голямо възнаграждение. Очевидно е, че ако нещата се променят финансово, ние ще си позволим да привличаме повече млади хора да преподават.

– Непрекъснато се чуват упреци от страна на бизнеса, че няма връзка между кадрите, които произвеждат университе-

тите, и нуждите на пазара на труда. Къде се къса връзката?

– Има основание, упрекът, че има разминаване между квалификацията и компетентностите, които даваме на студентите, и търсенето на пазара на труда, но имам две възражения срещу този упрек. Ние имаме общи планове, изработени съвместно с бизнеса, но заедно с това имаме случаи, при които бизнесът е отказвал да участва в разработването на такива планове, въпреки декларираната си готовност. Второто и по-сериозно възражение е, че бизнесът не може да очаква, че ще получи готови кадри, обучени завинаги. Бизнесът трябва да инвестира в допълнително професионално обучение на своите кадри. Големите фирми, които навлязоха при нас от чужбина, правят точно това. Те знаят, че е добре да получат студенти с много висока

квалификация, но също така знаят, че през две-три години трябва да обновяват тази квалификация. Дали ще имат договор с нас за такава квалификация, или пък ще си имат своя система за обучение, е тяхно решение, но е факт, че допълнителна квалификация трябва да има през целия живот, и няма как да очакваме, че някой излиза от университета завинаги обучен.

– **Бизнесът привлича ли кадри още на ниво студенти и в кои области се случва това?**

– Да. Една от главните причини да сме на първите места в рейтинговата система в България е реализацията на студентите ни на пазара на труда и стартовата им заплата. Реализацията на нашите студенти в повечето области е близо до 100% и това говори, че нашите студенти се търсят. Има области, в които студентите започват

работа, свързана със специалността им, още във втори курс, предимно в информационните технологии. Имаме студенти от специалностите финанси и икономика, които също започват работа много рано. Финансови институции, които разполагат със средства и имат нужда от кадри, финансираха стажове и назначиха много от хората, които стажуваха при тях. Не трябва да пропускаме и това, че МОН още в предишния програмен период изготви няколко много добри схеми. Във висшето образование беше най-полезен проектът за студентските практики. Десетки хиляди студенти отидоха на стаж и много от тях си намериха работа, а други разбраха какво се търси на пазара на труда. Самите работодатели се ориентираха в кой университет коя специалност какво предлага. Това беше много полезен проект и съм много доволен, че в този програмен период той продължи. Преди една седмица стартира поредният етап от студентските практики.

– **Успяват ли да привличат чужденци?**

– Ние имаме 1000 чужди студенти от общо 21 000, което прави 5%. Според нас това не е достатъчно. Проблемът е, че чуждите студенти търсят най-много специалности като медицина и фармация. При нас и двете специалности са нови и с малък прием. Така че няма как рязко да увеличим броя на чуждите студенти, опитваме се да ги привлечем и в другите специалности, в които предлагаме високо качество на обучение.

– **Решихте ли драмата с правото на изказване от страна на преподаватели и студенти, които трябваше да искат разрешение, ако говорят от името на университета?**

– Такава драма няма, беше създадена изкуствено. Повечето от колегите и журналистите, които говориха, че сме ограничили правото на изказване, пропускаха някои изречения в наредбата, която регламентираше кой може да прави официални изявления от името на Софийския университет и кой не. Разбирането ни е, че всеки може да говори всичко, каквото си поиска, но в лично качество. Когато се говори от името на Софийския университет или от името на Студентския съвет, трябва да си техен представител. Това бяхме казали в тези правила и понеже явно можеше да се тълкуват двусмислено, ги коригирахме така, че да са съвсем ясни. **И**